

N:o 31.

Auk. till Riksd. Kansli den 12 Mars 1872, kl. 9 f. m.

Utlåtande, dels i fråga om anslag till fortsättande af arbetena å östra och norra stambanorna, dels i anledning af väckta motioner om lån till enskilda jernvägsanläggningar.

(R. A.)

Uti den nådiga Propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t, i fråga om statens jernvägsbyggnader, föreslagit,

a) att Riksdagen måtte, för fortsättande under år 1873 af arbetena å östra och norra stambanorna i sådan utsträckning att å den förra, sedan bandelen mellan Norrköping och Linköping blifvit färdig, jemväl sträckningen från Linköping till Mjölby, samt å norra stambanan sträckningen från Upsala till Sala och vidare till Krylbo må kunna före utgången af berörda år 1873 fullbordas och för trafik öppnas, bevilja ett extra anslag för samma år af tillsammans..... R:dr 5,000,000,

samt medgifva, att med jernvägsarbetenas utförande Kongl. Maj:t må närmare bestämma de orter, som statsbana eller bandel, hvartill anslag varder beviljadt, skall genomgå, och de ställen, den bör genomlöpa; och

b) att till Kongl. Maj:ts disposition, för anskaffande af en del af den å östra och norra stambanorna erforderliga rörliga materiel, anvisas..... R:dr 1,200,000, samt att hälften deraf, eller 600,000 R:dr, må få utgå redan innevarande år och återstoden under år 1873 med 600,000 R:dr.

Vid underdånig föredragning af frågan om fortsättande af arbetena å statens jernvägsbyggnader har Chefen för Kongl. Civil-departementet

mentet, enligt hvad det vid ofvan berörda nådiga proposition fogade statsråds-protokoll för den 9 sistlidne Januari (Bil. N:o 5 a sid. 39) innehåller, erinrat derom, att kostnaden för byggande af den ofullbordade sträckningen af *östra* stambanan från Norrköping öfver Linköping och Mjölby till Nässjö, hvilken bansträckning håller omkring 15 mil, enligt en vid 1870 års riksdag framlagd beräkning, skulle uppgå till..... R:dr 11,360,000, hvaraf omkring 1,500,000 R:dr komma att användas för anskaffande af rörlig materiel, efter beräkning af 100,000 R:dr för milen, äfvensom att, enligt det vid 1871 års riksdag framlagda förslag öfver kostnaden för fortsättande af arbetena å *norra* stambanan från Upsala öfver Sala och vidare öfver Bolandet, Brovallen och Krylbo till Störvik, fullbordandet af denna något öfver 14 mil långa bansträckning erfordrade en kostnad af..... R:dr 9,688,000, hvaraf för anskaffande af rörlig materiel beräknats, efter 75,000 R:dr milen, 1,050,000 R:dr för 14 mil.

Samfälda kostnaden för fullbordandet af *östra* och *norra* stambanorna skulle således utgöra R:dr 21,048,000.

Med antagande att denna kostnadssumma skulle — derest båda stambanornas byggnad verkställes under 4 eller 5 år samt att priset å skenor under tiden icke stegrades utöfver nästföregående årens medelpris — kunna nedbringas till 20,000,000 R:dr, samt under antagande vidare att begge banorna borde fullbordas och för trafiken öppnas så nära samtidigt som möjligt, således åtminstone under samma år, hade Departements-chefen på sätt statsråds-protokollet öfver civilärenden för den 9 Januari 1871 utvisar, då varit af den mening, att årligen från och med 1872 fyra millioner borde användas för byggandet af dessa banor tilldess de i sin helhet blefve fullbordade. I sådant fall och då af den till 20 millioner beräknade anläggningskostnaden för år 1871 beviljats 2 millioner R:dr, skulle banorna komma att fullbordas år 1876, med en utgift under sistnämnda år af två millioner R:dr, hvarigenom den fördel vunnes att banorna i sin helhet skulle kunna trafikeras åtminstone under 4 månader af samma år. Till följd af den större anläggningskostnad, *östra* banan framför den *norra* kräfde, hade derföre vid sistlidet års riksdag blifvit föreslaget, att Riksdagen måtte för år 1872 bevilja

a) 2,100,000 R:dr för *östra* stambanan och

b) 1,900,000 R:dr för den *norra*.

Vid sistförflutna riksdag hade ock det till fortsättande af arbetena å *östra* stambanan äskade belopp, 2,100,000 R:dr, för år 1872 blifvit

beviljadt, hvaremot Riksdagen för arbetena å *norra* stambanan under samma år anvisat endast 1,500,000 R:dr, utan att likväl beledsaga denna nedsättning med något uttalande i sådan syftning, att *norra* stambanan borde sednare än den *östra* fullbordas.

Vid nu uppgifna förhållande ansåg sig Departements-chefen sakna all anledning till det antagande, att Riksdagen icke skulle finnas benägen att genom beviljande af erforderliga medel medverka dertill, att *norra* stambanan blefve lika med den *östra* fullbordad år 1876. Med vidhållande af förut omförmälda plan borde alltså af Riksdagen äskas icke allenast för fortsättande af arbetena å *östra* stambanan 2,100,000 R:dr och å den *norra* 1,900,000 R:dr, utan äfven de 400,000 R:dr för sistnämnda bana, hvilka vid sednaste riksdag icke anvisades, eller tillsammans 4,400,000 R:dr. Men nya och förändrade förhållanden föranledde dock dertill att Departements-chefen funne sig böra föreslå vissa modifikationer af samma plan, hvarigenom påkallades någon förhöjning i anslaget för år 1873.

Under den tid, som efter sednaste lagtima riksdag förflutit hade nemligen prisen å jernvägsskenor icke obetydligt stigit och visade fortfarande benägenhet att stiga. Den ökning af anläggningskostnaden, som deraf blefve en följd, kunde och syntes böra i någon mån motverkas genom arbetstidens förkortning, hvarigenom förvaltningskostnader och öfriga bi-omkostnader förminskades. Derjemte borde tagas i betraktande en annan omständighet, eller att jernvägen från Falun till Ludvika station å Wessman-Barkens jernväg enligt Kongl. resolutionen den 26 sistlidne September skall vara fullbordad så tidigt, att trafik derå kan öppnas den 31 December 1875. Redan derförinnan eller den 1 Oktober 1873 skall jernvägen från Ludvika söderut till Frövi station på Örebro—Arboga-banan vara fullbordad och för trafik öppnad. Vid slutet af år 1875, om icke redan derförinnan, skall således en oafbruten spårförbindelse emellan Gefle och Gefle—Dala-jernvägen, å ena, samt Göteborg å andra sidan vara åstadkommen. Visserligen komme i och med det samma en dylik förbindelse äfven mellan Gefle och Stockholm till stånd, men med lång omväg å *vestra* stambanan från Halsberg till Stockholm. Det vore derföre både billigt och önskvärdt, att Stockholm och Gefle, hvilka båda äro belägna vid rikets *östra* kust, sattes i oafbruten och omedelbar jernvägsförbindelse med hvarandra å samma tid, som dylik förbindelse åstadkommes mellan Gefle och *vestra* kusten, samt att för sådant ändamål *norra* stambanan blefve fullbordad år 1875. Under samma år borde jemväl *östra* stambanan fullbordas och för trafik öppnas.

Om från den för norra och östra stambanorna beräknade anläggningskostnaden..... R:mt 20,000,000: —
 afräknades dels de belopp 1870 och 1871 års riksdagar anvisat, eller tillsammans R:mt 5,600,000: —
 dels ock hvad för anskaffande af rörlig materiel minst erfordras, eller R:mt 2,400,000: — 8,000,000: —

så återstode af de egentliga byggnadskostnaderna R:mt R:dr 12,000,000: —

Rörande lämpligaste grunden för att på åren 1873, 1874 och 1875 fördela sistberörda byggnadssumma 12 millioner R:dr, i syftning att få så väl norra som östra stambanan färdig år 1875, hade chefen för statens jernvägsbyggnader, uti aflemnad promemoria, yttrat den åsigt, att deraf borde anvisas att vara disponible under år 1873 fem millioner, under år 1874 fyra millioner och under 1875 tre millioner R:dr, och att först under sistnämnda år af samma års byggnadsanslag borde utbetalas hvad anskaffande af rörelsemateriel, efter beräkning för mil, kräfde utöfver ofvanförmälda 2,400,000 R:dr. Under antagande att de beräknade byggnadsanslagen blefve å dessa tider tillgängliga, hade bemälde chef föreslagit:

för östra stambanan:

att bandelen emellan Norrköping och Linköping under innevarande år borde fullbordas så, att den derunder kan för allmän trafik upplåtas, och att terasseringsarbetena under samma år utsträckas till Mjölby och vidare söder ut från sistnämnda ställe; samt

att bandelen mellan Linköping och Mjölby fullbordas år 1873, och terasseringsarbetena samma år utsträckas ända till Nässjö, så att hela bandelen emellan Mjölby och Nässjö kan före utgången af år 1875 till allmän trafik upplåtas; och

för norra stambanan:

att bandelen från Upsala öfver Sala till Krylbo fullbordas så, att den kan för allmän trafik upplåtas under år 1873, hvilket ock, under förutsättning att i närheten af bansträckningen mellan Sala och Krylbo anträffas grustäppter och derigenom beredes möjlighet att till nämnda tid medhinna ballastningsarbetena å samma bansträckning, antagits kunna ske; och

att bandelen mellan Krylbo och Storvik fullbordas före utgången af år 1875.

Under åberopande af hvad chefen för statens jernvägsbyggnader i ofvanberörda promemoria i öfrigt yttrat samt på grund af hvad så-

lunda förekommit, ansåge Departements-chefen det vara i hög grad önskligt, att till fortsättande af arbetena å östra och norra stambanorna under år 1873 i sådan utsträckning, att å den förra icke allenast bandelen från Norrköping till Linköping, utan äfven sträckningen från sistnämnda stad till Mjölby, samt å norra stambanan sträckningen från Upsala till Sala och vidare derifrån till Krylbo må kunna före utgången af samma år fullbordas, och för trafik öppnas, varder för nämnda år anvisadt det belopp, som för sådant ändamål erfordras, eller fem millioner Riksdaler. Någon fördelning på förhand af anslaget mellan östra och norra stambanorna vore dock icke erforderlig, helst sådan fördelning icke kunde med nöjaktig säkerhet göras och sättet för räkenskaper nas förande alltid medgäfvat att urskilja, hvad som i verkligheten blefve användt å ena eller andra banan.

Beträffande användandet af den del utaf samfälda anläggningskostnaden för norra och östra stambanorna, som, beräknad till minst 2,400,000 R:dr, vore afsedd för anskaffande af de för dessa banor erforderliga transportmedel, så borde en fjerdedel deraf, eller 600,000 R:dr, för hvarje af åren 1872, 1873, 1874 och 1875 ställas till styrelsens för statens jernvägstrafik disposition, på det nämnda transportmedel, genom beställningar å inhemska verkstäder i god tid, må kunna anskaffas. Sådana till värde af omkring 400,000 R:dr erfordrades redan innevarande år till följd af trafikens öppnande å den ungefär 4 mil långa bansträckningen mellan Norrköping och Linköping, hvilken sträckning antagligen blefve fullbordad redan under instundande September månad. Den alltjemnt tilltagande trafiken å stambanorna fordrade ock fortfarande tillökning af rörelsemateriel. Oansedt 1871 års lagtima Riksdag för sådant ändamål anvisat 1,600,000 R:dr, att utgå med en million Riksdaler under år 1871 och med 600,000 R:dr under år 1872, samt i den af Kongl. Maj:t fastställda specifika omkostnadsstat för jernvägstrafiken under sistberörda år upptagits 350,000 R:dr, och i det approximativa öfverslaget öfver utgifterna vid nämnda trafik under år 1873, beräknats 314,000 R:dr till anskaffande af rörlig materiel, minskade sådant likväl icke behofvet att skyndsamt gå i författning med anskaffande af dylikt materiel för norra och östra stambanorna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och synnerligast med afseende på vigten deraf att icke allenast östra stambanan från Linköping till Mjölby, utan ock å norra stambanan sträckningen från Upsala till Krylbo må kunna fullbordas och för trafik öppnas före utgången af år 1873, äfvensom att sådana förberedande arbeten å återstående delar af begge banorna under sistnämnda år varda verkställda, att de före

utgången af år 1875 må kunna fullbordas och för allmän trafik öppnas, anser sig Utskottet böra hemställa, att Riksdagen måtte, med bifall till Kongl. Maj:ts ofvanberörda nådiga proposition, besluta,

1:o

att för fortsättande under år 1873 af arbetena å östra och norra stambanorna i sådan utsträckning att, å den förra, sedan bandelen mellan Norrköping och Linköping blifvit färdig, jemväl sträckningen från Linköping till Mjölby samt å norra stambanan sträckningen från Upsala till Sala och vidare till Krylbo må kunna före utgången af samma år fullbordas och för trafik öppnas, bevilja ett extra anslag för samma år af tillsammans fem millioner Riksdaler.

Derjemte tillstyrker Utskottet att, i enlighet med hvad hittills i allmänhet blifvit i afseende på Statens jernvägsbyggnader iakttaget samt Kongl. Maj:t i den nådiga propositionen nu jemväl äskat, Riksdagen måtte medgifva.

2:o

att, vid jernvägsarbetenas utförande, Kongl. Maj:t må närmare bestämma de orter, som statsbana eller bandel, hvartill anslag varder beviljadt, skall genomgå, och de ställen, den bör genomlöpa.

Beträffande härefter frågan om anvisande af medel till anskaffande af rörlig materiel, får Utskottet, på grund af de uti den nådiga propositionen anförda skäl och omständigheter, tillstyrka,

3:o

att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts disposition, för anskaffande af en del utaf den å östra och norra stambanorna erforderliga materiel, ställa ett extra anslag af En million tvåhundra tusen Riksdaler, deraf hälften, eller Sexhundra tusen Riksdaler, må från Riksgäldskontoret utgå redan innevarande år, samt återstoden Sexhundratusen Riksdaler af Statskontoret utbetalas under år 1873.

I sammanhang med frågan om anvisande af medel för fortsättande af arbetena å östra och norra stambanorna samt för anskaffande af dertill nödig rörelsemateriel, har Stats-Utskottet förehaft följande tre vid innevarande riksdag inom Andra Kammaren framställda och till Utskottets handläggning remitterade motioner om statsbidrag för enskilda jernvägsanläggningar, nemligen:

a) af Herr *O. E. L. Dahm*, som uti motion N:o 115 föreslagit, att Riksdagen måtte för anläggning af en 5,38 mil lång bredspårig jernväg från Kalmar till lämplig anslutningspunkt på den blifvande jernvägen mellan Wexiö och Carlskrona bevilja åt det för detta arbete redan bildade bolag ett låneunderstöd på statens vanliga vilkor af 1,596,143 R:dr 33 öre, utgörande $\frac{2}{3}$ delar af den till 2,394,215 R:dr beräknade anläggningskostnaden, att med en tredjedel utgå under hvartdera af åren 1873, 1874 och 1875.

b) af Herr *O. P. Hallin*, som uti motion N:o 159 hemställt, att Riksdagen måtte, derest det af sednaste lagtima Riksdag antagna system att ställa medel till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar vidhållas, öka det dertill bestämda belopp med Fem millioner Riksdaler, och således till nämnda ändamål ytterligare anslå denna summa; eller helst,

bevilja ett belopp af 1,904,600 R:dr, såsom i jemnt tal motsvarande $\frac{2}{3}$ delar af den beräknade kostnadssumman, för att användas till lån för anläggande af en jernväg, med samma spårvidd som Borås—Herrljunga-banan, från Borås till Warberg, mot enahanda ränta, som staten kan komma att erlägga och samma vilkor i öfrigt, som blifvit bestämda för lån till enskilda jernvägsanläggningar; och

c) af Herr *Anders Persson*, som uti motion N:o 97 anhållit, att Riksdagen täcktes för en jernvägsanläggning mellan gruffälten vid Billesholm och den punkt å Helsingborgs—Billeberga jernväg, hvilken efter närmare pröfning befinnes lämplig, bevilja ett lånebidrag af Fyrahundratusen Riksdaler att utgå, hälften under innevarande och andra hälften under nästa år, samt ställas till Kongl. Maj:ts disposition, för att Wallåkra stenkolsaktiebolag tillhandahållas, under vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna godt i nåder bestämma.

Då Riksdagen sistlidet är till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar beviljat och ställt till Kongl. Maj:ts disposition ett extra anslag af Tio millioner Riksdaler att utgå under de 5 närmaste åren, med Två millioner Riksdaler om året, anser sig Utskottet icke kunna tillstyrka att för dylika anläggningar nu särskildt anvisa några medel, utan hemställer,

4:o

att Riksdagen måtte afslå hvad Herr *Dahm* uti ofvanberörda motion föreslagit;

5:o

att Herr *Hallins* framställning icke må af Riksdagen bifallas; samt

6:o

att Herr *Anders Perssons* motion icke heller må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 11 Mars 1872.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.

Reservation:

af Herr *J. Rundbäck*: Hufvudsakligast på de skäl, som finnes anförda uti Bil. 56, sidd. 38—39 till Kongl. Maj:ts nådiga proposition vid sistlidne lagtima riksdag, får jag reservera mig mot Utskottets beslut i fråga om anslagsbeloppet till statens jernvägsbyggnader under år 1873, på samma gång jag vördsammast hemställer, att Riksdagen måtte, med afslag af hvad Utskottet tillstyrkt, besluta,

att för år 1873 bevilja ett extra anslag af 4 millioner Riksdaler till fortsättande under samma år af arbetena å Norra och Östra stambanorna.